

Coniurati, cum Caesarem interficere statuissent, ante Pompeii statuam in Curia eum exspectaverunt. Cum autem dictator in curiam intravisset, processerunt contra eum Cimber Tillius et Casca, qui sicā gulam eius percussit. Tunc alii coniurati accurrerunt cum gladiis et siccis. Cum inter eos etiam Brutum vidisset, quem tamquam filium amabat, genuit Caesar: «Tu quoque, Brute, fili mi» et statim caput suum togā velavit nec plagis restitit. Diu apud Pompei statuam mortuus iacuit donec Antonius cum militibus armatis supervenit. Corpus eius deicere in Tiberim statuerant coniurati, sed, cum armatos milites vidissent, vehementer timuerunt et diffugerunt. Tum Antonius corpus Caesaris in Rostra vexit lecticā et ex Rostris vehementissimam orationem habuit ante populum, in qua summis laudibus Caesarem extulit. Recitavit etiam magna voce testamentum eius, quo bona sua populo Romano legabat. Romani postea eum in numero deūm posuerunt et diem, quo coniurati eum necaverant, diem parricidii appellavēre.

### Si deve credere ai sogni?

Cum duo amici Arcades iter simul facerent et ad urbem Megaram pervenissent, alter ad cauponam devertit ut ibi pernoctaret, alter ad amici domum. Media autem nocte ei, qui apud hospitem dormiebat, in somnio apparuit imago amici multis cum lacrimis implorantis ut sibi auxilium praestaret et se a morte liberaret, cum a caupone insidiae pararentur. Ingenti terrore percussus, e somno experrectus est (*si svegliò*): cum tamen omnia quieta sensisset, rursus obdormivit. Sed paulo post dormiens iterum amicum in somnio vidit sic implorantem: «Cum mihi vivo non succurreris, cura saltem ut mortem meam vindices. Cras ad urbis portam consiste, priusquam cauponis plastrum ex muris excedat». Prima luce stetit ille ad portam ut cauponem imprudentem exspectaret. Quem ut (*appena*) vidit vehiculo venientem, ex latebris exsiluit et, gladium destringens, quid plaustro veheret interrogavit. Statim caupo vehiculum reliquit et celeriter aufugit. Cum autem ille fimum, qui in plaustro erat, submovisset, paene corruit (*svenne*) videns amici corpus horrendis plagis confossum.

### Gli aruspici predicono il regno di Dionigi

Dionysio, qui clarissimus inter Syracusarum tyrannos fuit et multos annos in patria imperium obtinuit, initium dominatus haruspicum responsum praedixerat. Cum enim equitaret per agrum Leontinum et equum suum in fluminis undas demisisset, hic ex aquae voraginibus non exstitit. Dionysius cum contendisset frustra ut equum ex fluctibus extraheret, discessit tristi animo, sed, cum aliquantum processisset, subito hinnitum audivit et, cum respexisset (*essendosi voltato indietro a guardare*), equum suum laetus conspexit, in cuius iuba densum apium examen consederat. Cum autem hoc prodigio obstipuisset nec quid significaret intelligeret, Dionysius haruspices interrogavit, qui his verbis responderunt: «Sicut equus ex undis repente exstitit, sic tu in patria tua exsistes et in regno considēs sicut apes in equi iuba». Nec eventus praedictionem haruspicum fefellit. Nam post breve temporis spatium Dionysius Syracusis regnare coepit.

### — Le rane chiedono un re

Fama est ranas olim magnis clamoribus et ingenti strepitu a Iove regem petisse ut imperio suo mores dissolutos compesceret. Narrant poëtae patrem hominum deorumque immortalium paullum risisse atque illis parvum tigillum de caelo in stagnum demisisse. Cum hoc in undas levi strepitu incidisset et paululum aquas movisset, pavidum ranarum genus territum est, quae celeriter in ripas fugerunt et in dumis aliquantum latuerunt. Postea autem, cum tigillum immotum in aquis natare vidissent, in illud insiluerunt et omnibus contumeliis contempserunt. Cum diu risissent et petulanter obstrepuissent, Iovem rursus rogaverunt ut alterum regem, fortiorem priore, mitteret. Narrant Iovem irā ob tantam stultitiam et perviciaciam motum esse et illis hydrum misisse, qui miseras aspero dente corripuit et devoravit. Fabula docet rerum mutationem saepe priore statu peiorem esse.

### — La religione dei Galli secondo Cesare

Multā de Gallorum et Germanorum moribus et institutis scripsit Iulius Caesar in libris, qui *De bello Gallico* appellantur. Nam inter omnes constat eum non solum fortissimum imperatorem sed etiam excellentem scriptorem fuisse. De religione Gallorum scribit eos maxime inter deos Mercurium colere. Putant enim hunc deum fuisse inventorem omnium artium, in viis atque itineribus ducem (*guida*) esse, maximam vim (*potenza*) habere ad quaestus pecuniae et mercaturae. Post hunc colunt praecipue Apollinem et Minervam et Martem. De his eandem fere opinionem habent quam (*che*) aliae gentes: Apollinem medicinae deum esse et morbos de hominum corporibus depellere, Minervam operibus artificum praeesse, Iovem imperium inter caelestes tenere, Martem bella regere. Cum proelio decertare constituerunt (*hanno deciso*), iurant se omnem praedam belli deis oblaturus esse et animalia hostium capta immolaturus. *Esce*

### L'asino che vuole accarezzare il padrone

Asinus cotidie videbat catellum blandiri domino et de mensa saturari et a familia illi donari plures et meliores cibos quam aliis animalibus. Sic dixit inter se asinus: «Si canem immundissimum sic diligunt dominus et familia eius, ego, qui multo melior sum quam canis et multo laudabilior et utilior, cibum mundum et exquisitum ab illis habebo, si domino obsequium fecero». Cum haec asinus cogitaret, vidit dominum advenientem. Ei occurrit velocius et magno clamore prosilivit et ambos pedes super humeros eius imposuit, eumque linguā lingens et ungulis vestem discerpens (*strappandogli*) dominum suo pondere fatigavit (*rischiò di schiacciare*). Clamore domini concitatur omnis familia: fustes et lapides arripiunt et super asinum insurgunt (*si lanciano*). Tandem, membris costisque confractis, abiiciunt eum ad stabulum, lassum atque semivivum. Fabula monet ne homo indignus melioris officium facere conetur.

### Alcesti si sacrifica per il marito

Alcestim, Peliae filiam, complures proci in coniugium petebant, sed Pelias eos repudiavit et filiam in matrimonium despondit ei qui feras bestias ad currum iunxisset, quo Alcestim veheret. Itaque Admetus, unus procorum, Apollinem oravit ut se adiuvaret. Apollo autem, cum olim ab eo in hospitium liberaliter acceptus esset, aprum et leonem iunctos ei tradidit, quibus Alcestim secum avexit. Ab Apolline Admetus etiam impetravit ut (*che*), ubi moriturus esset, pro se (*in vece sua*) alius sua sponte moreretur et ipse salvus esset. Ubi autem mortis tempus advenit, neque pater neque mater senes pro eo mori voluerunt. Uxor Alcestis una, quae in prima iuventute erat, se obtulit et pro eo interiit. Tanto amore Hercules commotus est et illam, insigne pietatis exemplum, ab Inferis revocavit et viro vivam reddidit.